

بسمه تعالی

رابطه ی جمال و انحطاط جوانان با نگاهی بر زندگی حضرت یوسف

چکیده

فاطمه پیمانی^۱

جمال به معنای زیبایی و حسن است و به افراد خوب صورت و نیکو سیرت گفته میشود و جمال حقیقی صفتی از صفات خداوند می باشد. از آن جا که غفلت و گناه در دوران جوانی بیشتر از هر زمانی نمود پیدا میکند و هر جوانی که بهره بیشتری از زیبایی دارد؛ بیشتر در معرض آسیب و انحطاط اخلاقی قرار می گیرد؛ لذا در این تحقیق با اشاره به الگوی کاملی همچون حضرت یوسف که در قرآن در قالب داستان به آن اشاره شده در صدد تبیین تاثیر و ارتباط جمال و زیبایی با موفقیت جوانان و رسیدن آنها به کمال و سعادت می باشد. این تحقیق از نوع بنیادی بوده که به توصیف مطالب و داده ها به روش کتابخانه ای از طریق مراجعه به سایت ها پرداخته است. یافته های تحقیق نشان می دهد که اسلام ضمن تاکید بر آراستگی و جمال، بر لزوم اعتدال در آن تاکید دارد همچنین الگو گیری از شخصیت هایی همچون حضرت یوسف (ع) می تواند راهکاری برای هدایت جوانان و جلوگیری از گرفتار شدن در دام تجمل گرایی و سطحی نگری باشد.

کلید واژه: انحطاط، حضرت یوسف، جوان، جمال

^۱. طلبه سطح دو مدرسه علمیه حضرت زهرا (س) خمینی شهر

مقدمه

جمال به معنای زیبایی نیکویی و حسن است و به افراد خوب صورت و نیکو سیرت گفته میشود و جوانی زمان میان نوجوانی و میانسالی است که غفلت و گناه در این دوران بیشتر از هر زمانی نمود پیدا میکند و هر جوانی که بهره بیشتری از زیبایی دارد بیشتر در معرض آسیب و انحطاط اخلاقی قرار میگیرد.

پرداختن این مسئله در قرآن در سوره یوسف نشان از اهمیت این موضوع دارد که میتوان همچون حضرت یوسف زیبایی خارق العاده ای داشت ولی دامن خویش را به عصیان و گناه آلوده ننمود.

اکثر جوانان با اهمیت بیش از اندازه به ظاهر، از هدف اصلی خلقت خویش غافل شده و روز به روز از ارزشهای انسانی و سعادت واقعی فاصله میگیرند و دچار بحران هویت میگردند تا جایی که هنرمندان و سلبریتیها را به عنوان الگوی خود قرار می دهند.

بنابراین در این تحقیق ابتدا به مفهوم شناسی جمال، جوان، انحطاط پرداخته می شود سپس به بررسی نقش جمال و زیبایی در زندگی جوانان و اثرات آن بر انحطاط و رفتارهای غیر اخلاقی آنها می پردازد و در ضمن علت انحراف جوانان از منظر قرآن و دلیل آلوده نشدن کسانی همچون حضرت یوسف که میتواند به جای سلبریتیها الگوی جوانان قرار بگیرد مورد مطالعه بررسی قرار میگیرد.

تحقیقات زیادی در خصوص این بحث نوشته شده من جمله در تفاسیر به این موضوع پرداخته شده و در کتاب جوان موفق از عباس رحیمی پاسخ بسیاری از نیازهای جوانان جویای حقیقت بیان شده است و در کتاب انحرافات اخلاقی جوانان و راههای کنترل آن از غلامعلی سلیم گندمی به بررسی علل انحراف جنسی جوانان پرداخته شده و در مقاله مفاهیم زیبایی شناختی در قرآن از حسن خرقانی و مقاله زیبایی زن منشا ذلت یا منبع قدرت به این مسئله پرداخته شده ولی به نظر میرسد؛ تاثیر اهمیت بیش از اندازه به صورت و بازماندن از باطن و سیرت با الگو قرار دادن حضرت یوسف که در حد اعلای جمال و کمال برخوردار بودند کمتر پرداخته شده است، که در این تحقیق به طور ویژه این مطلب مورد توجه قرار می گیرد.

مفهوم شناسی

جمال :

((در لغت به معنای زیبایی و مترادف حسن، نیکویی و متضاد زشتی و بد منظری می باشد که واژه ای عربی است.))^۱

انحطاط:

((در لغت به معنای فرو آمدن ،پست شدن به زیر آمدن وسقوط میباشد واژه عربی انحطاط اخلاقی در اصطلاح یعنی باز ماندن از پیر در طریق کمال یا خروج از آن به واسطه کسب رذایل اخلاقی ست وسقوط از مقام وجایگاه انسانی ست که در برابر کرامت انسانی میباشد.))^۲

یوسف: ((نامی مردانه به معنای خواهد افزود .واژه ای عبری است ، ابن یعقوب ، از انبیای معروف بنی اسرائیل که حسن و جمال ایشان شهرت جهانی داشت .))^۳

جوان : ((هر چیز که از عمر او چندان نگذشته باشد خواه انسان باشد یا خواه حیوان یا نبات .شاب ضد پیر شیخ.))^۴

تعریف دوران جوانی

سالهای ۱۷ تا ۳۰ سالگی در نگاه روانشناسان ،دوره جوانی نام دارد .در این دوران توجه به انرژی متراکم بدن، شور ونشاط جسمانی، پرداختن به وضع ظاهری وجلوه گری، پدید آوردن فضای مناسب برای ارایه شخصیت خود وجلب توجه همگان در جوان دیده میشود.

همه میدانیم با به وجود آمدن پدیده ای به نام بلوغ باید ها ونبایدها ی زندگیمان که نام ارزش به خود گرفته دگرگون میشود وما را نسبت به اعتقادات مذهبی خود دچار تردید مینماید و اولین پرسش که در این دوران با آن روبه رو میشویم هدف آفرینش وفلسفه خلقت وزندگی

^۱معین ، فرهنگ معین ، ج ۱ ، ص ۱۲۴۰

^۲معین ، فرهنگ معین ، ، ص ۳۷۰ ، ج ۱۵

قاموس نامه قرآن ج ۷^۳

^۴معین ، فرهنگ معین ، ج ۱ ، ص ۱۲۴۹

میباشد. در این دوره، دستیابی به مقام و موقعیت چشمگیر به همراه شهرت در محله و شهر، ما در بر آن وا میدارد که به دنبال الگویابی از دیگران باشیم که یافتن الگوی صحیح مناسب از قسمتهای مهم و سرنوشت ساز برای جوانان می باشد

همانگونه که اشاره کردیم پرسش آغازین ایام نوجوانی و جوانی، سخن از چگونگی هدف آفرینش است که اگر جوانان بدانند چرا باید زندگی کنند قادر خواهند بود با هر چگونه ای بسازند و با مشکلات زندگی خود، با نیک نگری شایسته ای مقابله کنند و راه رشد و شکوفایی دا به صورت زیبا و دلنشین بپیمایند.

نیاز الگویابی در جوانان

((چرا جوانان بیش از دیگران نیاز به الگویابی را در خود احساس میکنند؟))

پاسخ نخستی که به نظر میرسد، خصیصه کمال گرایی در انسان است که جوان را وا میدارد تا خود را به کسانی که مظهر کمالات اخلاقی هستند نزدیک کند. آموزه های دینی که بر محور فطرت، خرد و احساس استوار است سعی دارد با ارایه بهترین الگوها استعداد های نهفته در وجود آدمی را در مسیری مطلوب و مورد قبول هدایت کند و هدفهای محدود آنی را دگرگون کرده و از امروز و فردا فراتر رفته، رنگ ابدیت و جاودانگی به آن اهداف ببخشد، در این حال حیات معقول، زندگی پاک و ارزشهای تابناک در افق آسمان وجود جوان جلوه گر میشود پس از چندی زیبا فکر میکند، زیبا میبیند و زیبا می یابد. چون در مسیر کمال و تکامل قرار دارد و یوسف جان خویش را از چاه کنعان هوسها نجات بخشیده و حاکم کشور وجود خود کرده است.

آگاهی از هدف والای آفرینش باعث میشود جوان هیچ گاه گوهر وجود خود را آلوده به غبار هوا و هوس نکرده و به دنبال جایگاه برتر خود در عالم وجود باشد که همانا خلیفه الله بودن و رسیدن به مقام انسانیت و قرب الهی می باشد.

رسالت ما در قبال الگوی نسل جوان

باور این واقعیت که نسل امروزی خوب میفهمد و همیشه چندین قدم پیشتر از سن خود درک میکند و نسبت به هجوم فرهنگ بیگانه از پنجره های ماهواره، اینترنت مجلات شناخت حاصل میکند و چون الگو پذیر است، اگر خودی ها و دلسوزان با ابتکار و افتخار به این امر مهم رو نکنند

بیگانگان در چهره هاب دلربا و فریبا این نیاز دختران و پسران را بر آورده میکنند و آنان را به سرایی آراسته و پر جاذبه میکشانند که پشت آن پرتگاه ارزش ها و قربانگاه قداست هاست.

نوع پوشش به سبک آرایش و جلوه های مختلف تفریح و شادمانی امروز جوانان ما نشان از چنان سرای پر آئینه و پر زرق و برق دارد.

ما باید با ارائه جلوه های زیبای دینداری، خدا محوری و ارزش مداری با فراهم سازی فضای پر جاذبه معنویت اندیشی و هم سو با جاذبه های فطری و با زبانی به روز و در قالبی نو معارف دین را بیان نماییم و پیش از بیان سوزش عذاب دوزخ به جلوه های دلنشین فضیلت پذیری و خدا پرستی بپردازیم.

هر گاه جوانان امروز، راه درست زیستن را با شیرین گفتاری بیاموزند مانند جوانان دوران دفاع مقدس ذبیح عشق میگردند.

یکی از شیوه های هدایت جوانان، توجه دادن آنها به خود ارزش مندی و زیبایی معنوی و خوشناسی و داستان اعتماد به نفس است جوانان چون بیشتر ظاهر گرا هستند به بازن و درون چندان توجه نمیکنند و به گفته ی نیچه " کسی که نداند برای چه زندگی نیکند قادر نخواهد بود با هر چگونه ای بسازد .

تنها خویشتن داری می تواند جوانان را در غلبه بر خواسته های نفسانی و غریزی یاری نماید)^۱

اهمیت جمال و زیبایی در دوران جوانی از دید گاه اسلام

سبک زندگی اسلامی درباره آرایش و پوشش برای عموم مسلمانان به ویژه دختران و پسران جوان الگوی مناسب در جهت حفظ آراستگی به ارمغان آورده است.

در سبک زندگی اسلامی آراستگی مرد و زن به گونه ای است که ضمن پوشیدگی ارزش ها و موازین شرعی و دینی رعایت شده و در بهبود مناسبات اجتماعی و جلوگیری از تحریکات و مفاسد موثر است. نکته حاضر اهمیت آن است که بر خلاف دیدگاه برخی که پرهیز از خود آرای

^۱. شرفی، جوان و نیروی چهارم زندگی، ج ۱

استعدادها و لیاقت‌های ذاتی، زیبایی ذاتی که خداوند برای رسیدن به کمال در وجود او نهاده و بدین وسیله او را از دیگر آفریده‌ها ممتاز ساخته است به دست فراموشی می‌سپارد این کار همان فراموش کردن ارزش انسانیت خویش است و چنین انسانی تا سرحد یک حیوان درنده سقوط می‌کند و همتش جز خواب و خور و شهوت نخواهد بود و هدفش از خلقت را همین زندگی چند روزه دنیا و زیبا جلوه کردن در نظر دیگران می‌داند. در حالی که خداوند به همان اندازه زیبایی که برای گذران زندگی در این دنیا نیاز دارد به او عطا فرموده و از او خواسته از همین جمال در راه رسیدن به او و سعادت قدم بردارد.

(۲) کاهش اعتماد به نفس

(۳) زمینه ارتکاب گناهان

((یکی از عواقب اهمیت دادن افراطی به زیبایی زمینه ارتکاب گناهان دیگر فراهم می‌شود. انسان در قانون شکنی و شکستن مرزها به گونه‌ای است که وقتی یک مرز را شکست و از حد اعتدال تجاوز کرد رفته رفته با تکرار آن قدرت جسارت در او اوج می‌گیرد به تمام اعمال او سرایت می‌کند و روحیه معنوی انسان اندک اندک از بین رفته و تسلیم محض خواسته‌های مادی نفس می‌گردد.

(۴) از دست دادن آرامش روحی

کسی که در میل به زیبایی افراط می‌کند هیچگاه از زیبایی خویش لذت نمی‌برد و دائم خود را با دیگران مقایسه کرده و برای ارضای حس زیبا گرایی خود دست به عمل جراحی‌های پی در پی می‌زند تا شاید از لحاظ زیبایی بهترین باشد ولی نه تنها این حس زیبا طلبی او رضا نمی‌گردد، بلکه آرامش روحی و روانی هم از او سلب شده و از مسیر تکامل منحرف می‌گردد زیرا اکثر کسانی که گرفتار کمبودهای روحی و روانی و احساس عقده حقارت و نقص دارند برای جبران این نقیصه به تجمل گرایی و پرداختن به ظاهر خود مشغول می‌گردند تا به گونه‌ای خود را مطرح نمایند.

(ب) عواقب اجتماعی

(۱) اشاعه فحشا

(۱) آسیب رساندن به اقتصاد جامعه

راهکارهای عملی برای هدایت جوانان به سمت اعتدال در زیبایی

یکی از چالش‌های اساسی در زندگی جوانان امروز، تأثیرپذیری از معیارهای ظاهری و جذابیت‌های بصری است که توسط رسانه‌ها و فرهنگ غربی ترویج می‌شود. برای ایجاد تعادل میان زیبایی ظاهری و رشد معنوی، می‌توان از راهکارهای زیر بهره برد:

۱. تقویت نگرش توحیدی و ارزش‌های درونی

شناخت مفهوم واقعی زیبایی در اسلام: در منابع اسلامی، زیبایی تنها به ظاهر خلاصه نمی‌شود، بلکه جمال حقیقی در اخلاق، عقلانیت و دینداری نمود پیدا می‌کند. آموزش این دیدگاه به جوانان باعث می‌شود که زیبایی را درونی‌تر و متعادل‌تر ببینند.

تقویت شناخت خداوند و صفات جمالیه او: وقتی جوانان درک کنند که زیبایی حقیقی از خداوند سرچشمه می‌گیرد، تمایل آن‌ها به افراط در ظاهرگرایی کاهش می‌یابد.

۲. الگوسازی از شخصیت‌های الهی و دینی

الگوگیری از حضرت یوسف (ع): اوج زیبایی ظاهری در کنار پاکدامنی و تقوا در حضرت یوسف (ع) دیده می‌شود. پرداختن به داستان ایشان و تأمل در نحوه کنترل خواسته‌های نفسانی، می‌تواند راهنمای عملی جوانان باشد.

معرفی چهره‌های معاصر که تعادل را حفظ کرده‌اند: علمای دین، اندیشمندان و هنرمندانی که در عین آراستگی ظاهری، به اخلاق و ارزش‌های دینی نیز پایبند بوده‌اند، می‌توانند نمونه‌های عینی برای جوانان باشند.

۳. مدیریت رسانه‌ها و فضای مجازی

الف) افزایش سواد رسانه‌ای: جوانان باید مهارت تحلیل انتقادی نسبت به محتوای رسانه‌ها را بیاموزند تا دچار الگوبرداری کورکورانه از مدل‌های غربی نشوند.

ب) تولید محتوای اسلامی و بومی جذاب: رسانه‌های اسلامی می‌توانند با تولید محتوای ارزشمند درباره‌ی سبک زندگی اسلامی، تأثیر مثبتی بر نگرش جوانان داشته باشند.

۴. اصلاح فرهنگ اجتماعی و خانوادگی

تشویق به ساده‌زیستی و دوری از تجمل‌گرایی: خانواده‌ها و نهادهای فرهنگی باید ارزش‌های اسلامی را تقویت کرده و نشان دهند که سادگی، وقار و اخلاق نیکو، ارزشمندتر از تجمل‌گرایی است.

ایجاد محیط‌های تربیتی سالم: مدارس، دانشگاه‌ها و مراکز فرهنگی باید برنامه‌هایی داشته باشند که جوانان را به سمت تعالی فکری و معنوی سوق دهند.

۵. نقش عبادت و تهذیب نفس در اصلاح نگرش نسبت به زیبایی

(۱) اهمیت نماز و شب‌زنده‌داری: روایات تأکید دارند که خواندن نماز شب باعث نورانیت چهره و جاذبه معنوی انسان می‌شود.

(۲) روزه و کنترل نفس: روزه‌داری، علاوه بر کنترل شهوات، به انسان یادآوری می‌کند که ارزش‌های معنوی بر لذت‌های مادی برتری دارند.

نتیجه‌گیری

آیین مقدس اسلام که برنامه جامع سعادت را برای انسان ترسیم نموده است به جمال و زیبایی توجه خاصی دارد ولی اگر در حد اعتدال به آن توجه نشود آثار سوء و نتایج غیر قابل جبرانی را به همراه خواهد داشت که هم بعد فردی و هم بعد اجتماعی زندگی انسان را تحت الشعاع قرار میدهد. در بعد فردی، هم در ارتباط انسان با خودش و هم در ارتباط با پروردگارش تاثیر سو دارد و باعث غفلت از یاد خدا، یاد مرگ، و قیامت می‌گردد. در بعد اجتماعی هم ارزش‌های دینی در جامعه کم رنگ شده و معنویت در جامعه کاهش میابد و مد گرایی و زیبایی و تشریفات گسترش

یافته و تهاجم فرهنگی غرب باعث فساد در جامعه می‌گردد . ولی با الگو گرفتن از حضرت یوسف (ع) که مظهر جمال و پاکدامنی می‌باشد ، میتوان از نعمت جمال در مسیر کمال و سعادت بهره برد.

فهرست منابع :

***قرآن:** ترجمه مکارم شیرازی ، ناصر

کتاب

- (۱) پاک نیا، عبد الکریم ، عفاف سرچشمه زیبایی، قم : ناشر نورالزهر، چاپ اول ۱۳۹۰
- (۲) پناهی ، علی احمد، جوانی فصل شکفتن ، قم: انتشارات موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی ، چاپ ۱، سال ۱۳۸۸ ه. ش
- (۳) جوادی آملی عبدالله، زن در آیینه جمال و جلال الهی، قم : انتشارات اسراء سال چاپ ۱۴۰۰
- (۴) رحیمی، عباس، جوان موفق، تهران : نشر جمال، نوبت چاپ ۸، ۱۳۹۰
- (۵) ستوده ، معصومه، پیامدهای فردی و اجتماعی تجمل گرایی، قم : مرکز نشر هاجر، چاپخانه احسان، چاپ اول تابستان ۱۳۹۶
- (۶) سلیم گندمی، غلامعلی، انحرافات اخلاقی جوانان و راههای کنترل آن ، چاپ اول ۱۳۹۰ قم : انتشارات بیت الاحزان فاطمه
- (۷) شرفی ، محمد رضا، جوان و نیروی چهارم زندگی (اراده ی خودساز شخصیت) ، تهران : انتشارات سروش لیتو گرافی، چاپ هفتم، ۱۳۹۱
- (۸) عادلپور، محمد حسین، قرآن از جوانان چه میگوید، قم : انتشارات نشر روح ، چاپ اول، ۱۳۸۴

۹) غفاری، احمد، نقش چهره های زیبا در سرنوشت جوانان، خراسان رضوی : ناشر ضامن آهو، چاپ ۱۳۸۸،

۱۰) قرائتی، محسن، تفسیر نور، قم : انتشارات اوقاف، چاپ هشتم، تابستان ۱۳۹۱ ه. ش، جلد چهارم

۱۱) لقمانی، احمد، موضوعات و شیوه های گفتگو با نسل جوان، تهران : انتشارات بهشت بینش، چاپ سوم، ۱۳۹۳ ه. ش

۱۲) معین، محمد، فرهنگ فارسی، تهران : انتشارات امیرکبیر، چاپ ۱۵، ج ۱، سال ۱۳۷۹ ه. ش

۱۳) موسوی، سید حسن، مدگرایی و جایگاه آن در سبک زندگی اسلامی، تهران : انتشارات موسسه بوستان چاپ اول ۱۳۹۴ ه. ش

مقالات

۱) خرقانی، حسن، مفاهیم زیبایی شناختی در قرآن، انتشار در فصلنامه مطالعات اسلامی، تابستان ۱۳۸۷ ه. ش

۲) سانتاگ، سوزان، مقاله زیبایی زن منشأ ذلت یا منبع قدرت مترجم آذر جواد زاده، پایگاه تحلیلی اندیشه مدنی، در آوریل ۱۹۷۵ منتشر شد و در سال ۲۰۰۶ در دانشنامه فرهنگ زنان فمینیست به چاپ رسید.